

Sygn. akt I UK 416/10

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 16 czerwca 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Małgorzata Gersdorf (przewodniczący)

SSN Zbigniew Hajn

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania C. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 16 czerwca 2011 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 19 sierpnia 2010 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 5 lutego 2010 r. zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z

dnia 17 listopada 2008 r. i przyznał wnioskodawcy C. S. prawo do emerytury od dnia 1 października 2008 r.

Z ustaleń Sądu wynikało, że ubezpieczony był zatrudniony w Kombinacie Koksochemicznym „Z.” S.A. na następujących stanowiskach pracy:

- od 1 września 1972 r. do 25 kwietnia 1973 r. oraz od 1 maja 1975 r. do 28 lutego 1987 r. jako koksowniczy;
- od 1 marca 1987 r. do 31 grudnia 1989 r. jako mistrz ds. piecowni;
- od 1 stycznia 1990 r. do 16 kwietnia 2003 r. jako główny specjalista ds. technologicznych;
- od 17 kwietnia 2003 r. do 31 sierpnia 2008 r. jako specjalista ds. ISO i technologii;
- w okresie od 1 września 2008 r. jako mistrz ds. piecowni.

W okresie od dnia 26 kwietnia 1973 r. do dnia 12 kwietnia 1975 r. wnioskodawca odbywał zasadniczą służbę wojskową.

Na stanowisku głównego specjalisty ds. technologicznych ubezpieczony odpowiadał za kontrolowanie prawidłowości przebiegu procesów technologicznych oddziałów koksowni, czuwał nad właściwym i prawidłowym przebiegiem procesów technologicznych oraz nadzorował prawidłowe prowadzenie dokumentacji technologicznej. Na stanowisku specjalisty ds. ISO i technologii do jego obowiązków należało wdrażanie norm ISO i nadzór nad całością koksowni pod względem technologicznym. Organizacyjnie podlegał wówczas bezpośrednio dyrektorowi - kierownikowi Koksowni „J.”. Na podstawie pisemnego polecenia dyrektora - kierownika Koksowni „J.” z dnia 28 lutego 2008 r. ubezpieczony został skierowany do zabezpieczenia remontowanych odbieralników i przewodów surowego gazu koksowniczego na czynnej baterii koksowniczej. W okresie skierowania od lutego do sierpnia 2008 r. sprawował bezpośredni nadzór i koordynację nad remontami baterii koksowniczych i przygotowywał remonty osprzętu odbieralnikowego baterii koksowniczej. Nadzorował też czynności brygad remontowych, obsługi technologicznej i dozoru.

Sąd pierwszej instancji ustalił ponadto, że ubezpieczony urodził się w dniu 23 czerwca 1953 r. i nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego. Występując w dniu 29 października 2008 r. o emeryturę z tytułu wykonywania pracy

w warunkach szczególnych, przedstawił organowi rentowemu świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach, w oparciu o które organ rentowy uwzględnił mu okres 15 lat, 4 miesięcy i 26 dni pracy na stanowiskach wymienionych w dziale III, poz. 1 i 3 wykazu B rozporządzenia.

W tak ustalonym stanie faktycznym sprawy, Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 46 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm., zwanej dalej ustawą emerytalną) oraz § 2 i § 7 pkt 1 lit. a oraz pkt 2 i 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm., dalej jako rozporządzenie), wnioskodawca w dniu zgłoszenia wniosku o emeryturę posiadał okres 15 lat, 4 miesięcy i 26 dni pracy na stanowiskach wymienionych w dziale III, pod pozycją 1 i 13 wykazu B rozporządzenia, ogólny ponad 25 - letni łączny okres składkowy i nieskładkowy oraz ukończył 55 lat. Równocześnie Sąd pierwszej instancji podkreślił, że wnioskodawca wprawdzie nie ukończył wieku emerytalnego wynoszącego 55 lat w trakcie wykonywania prac wymienionych w dziale III wykazu B rozporządzenia, jednakże zdaniem Sądu, wskazana w § 7 pkt 2 rozporządzenia przesłanka w postaci osiągnięcia wieku emerytalnego w czasie wykonywania prac wymienionych w dziale III wykazu B lub w okresie zatrudnienia, do którego skierowany został stosownie do zalecenia lekarza oznacza, że osoba, która ukończyła 55 rok życia i nie wykonuje tego rodzaju zatrudnienia nie nabędzie prawa do emerytury z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Sąd stwierdził, że przepis ten nie może pozbawiać prawa do emerytury z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach osoby, która co prawda w dniu ukończenia 55 lat życia nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach, ale następnie taką pracę podjęła i ją wykonywała. Kierując się powyższymi przesłankami, Sąd doszedł do przekonania, że przepis § 7 pkt 2 rozporządzenia nie może pozbawić prawa do emerytury wnioskodawcy, który co prawda w dniu ukończenia 55 lat nie wykonywał pracy zaliczonej do prac wskazanych w wykazie B rozporządzenia, ale po upływie 2,5 miesięcy od osiągnięcia wieku emerytalnego podjął ponownie wykonanie takiej pracy i nadal ją świadczy.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych uwzględnił apelację organu rentowego i wyrokiem z dnia 19 sierpnia 2010 r. zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 5 lutego 2010 r. w ten sposób, że oddalił odwołanie wnioskodawcy od decyzji organu rentowego.

Sąd Apelacyjny nie podzielił argumentacji prawnej Sądu pierwszej instancji prowadzącej do przyznania wnioskodawcy prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, bowiem w jego ocenie ubezpieczony nie spełnił przesłanki wskazanej w § 7 pkt 2 rozporządzenia. Sąd odwoławczy stwierdził, że wnioskodawca wiek emerytalny osiągnął w dniu 23 czerwca 2008 r. w czasie, gdy pracował w Kombinacie Koksochemicznym „Z.” S.A. na stanowisku specjalisty ds. ISO i technologii. W okresie od lutego do września 2008 r. na podstawie polecenia dyrektora - kierownika Koksowni „J.” z dnia 28 lutego 2008 r. został oddelegowany do bezpośredniego nadzoru nad pracami remontowymi polegającymi na wymianie odbieralników oraz przewodu ssącego na czynnej baterii koksowniczej. Był wówczas zwolniony z wykonywania innych obowiązków obciążających go na stanowisku specjalisty ds. ISO i technologii. Choć rzeczywiste obowiązki realizowane w tym czasie przez wnioskodawcę wiązały się z koniecznością częstego przebywania w miejscu wykonywania remontu, gdzie panowały warunki uciążliwe dla zdrowia, to jednak nie łączyły się równocześnie z bezpośrednim nadzorem nad pracami wymienionymi w dziale III wykazu B, tj. „pracami gorącymi” przy obsłudze pieców koksowniczych, ponieważ z tej części obowiązków ubezpieczony został zwolniony, lecz z nadzorem nad pracami polegającymi na remoncie tych urządzeń wykonywanymi przez firmę zewnętrzną.

Sąd Apelacyjny wskazał, że przesłanka nabycia prawa do emerytury w niższym od powszechnego wieku emerytalnym wskazana w § 7 pkt 2 rozporządzenia wymaga, aby osiągnięcie wieku emerytalnego nastąpiło w czasie wykonywania prac wymienionych w dziale III wykazu B lub w okresie zatrudnienia, do którego pracownik został skierowany stosownie do zalecenia lekarza. Taką wykładnię powyższego przepisu utrwalił Sąd Najwyższy, dla przykładu w wyroku z dnia 25 czerwca 2008 r., II UK 315/07 (niepubl.). Sąd Najwyższy wskazał w nim, że przepis ten ma charakter szczególny i jako taki został obwarowany warunkiem opuszczenia stanowiska pracy objętego wykazem działu III wykazu B załącznika do

rozporządzenia. Jedynym wyjątkiem jest osiągnięcie wieku emerytalnego podczas innej pracy, do której pracownik został skierowany stosownie do zaleceń lekarskich. Innych wyłączeń omawiany przepis nie przewiduje. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, taki sposób rozumienia § 7 pkt 2 rozporządzenia oznacza, iż ochrona ubezpieczeniowa polegająca na możliwości skorzystania z przywileju przejścia na emeryturę w obniżonym aż o 10 lat wieku emerytalnym dotyczy wyłącznie pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach, którzy do czasu osiągnięcia wieku emerytalnego 55 lat dla mężczyzn, czyli bezpośrednio przed osiągnięciem tego wieku, faktycznie wykonywali prace wymienione w dziale III wykazu B.

Ubezpieczony przed osiągnięciem wieku emerytalnego wykonywał prace wymienione w dziale III wykazu B, poz. 1 i 13 jedynie do dnia 31 grudnia 1989 r. Wówczas miał zaś ukończone 36 lat. Od dnia 1 stycznia 1990 r. podjął pracę na stanowisku głównego specjalisty ds. technologicznych. Ponowne podjęcie przez niego od dnia 1 września 2008 r. pracy na stanowisku mistrza ds. piecowni, a więc pracy wymienionej w dziale III wykazu B pod poz. 13, nie może zostać zakwalifikowane jako spełnienie przesłanki § 7 pkt 2 rozporządzenia. Pracę tę ubezpieczony podjął już bowiem po ukończeniu 55 lat życia.

Sąd Apelacyjny podzielił jedynie tę część rozważań Sądu Okręgowego, w której Sąd ten wskazał, że pracownik wykonujący przez wymagany okres pracę w szczególnych warunkach nie może być pozbawiony prawa do emerytury. Zdaniem Sądu odwoławczego, przy uwzględnieniu wykonywania przez wnioskodawcę przez okres ponad 15 lat pracy w szczególnych warunkach przed 1 stycznia 1999 r., a także w związku z posiadaniem przed tą datą łącznego stażu ubezpieczeniowego wynoszącego ponad 25 lat, będzie on mógł ubiegać się o prawo do emerytury na podstawie art. 32 w związku z art. 46 i art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej oraz § 4 rozporządzenia po osiągnięciu 60 lat, gdyż w myśl powołanego § 4 ust. 2, w ramach wykazanego przez niego okresu pracy w szczególnych warunkach może zostać uwzględniony także okres pracy, o którym mowa w § 7, tj. okres pracy wymienionej w dziale III wykazu B.

W wywiedzionej od powyższego wyroku skardze kasacyjnej, wnioskodawca zaskarżając orzeczenie w całości, wskazał na naruszenia prawa materialnego przez:

- niewłaściwe zastosowanie art. 32 ust. 4 i art. 46 ustawy emerytalnej polegające na przyjęciu, że ubezpieczony musiał osiągnąć obniżony wiek emerytalny 55 lat w czasie wykonywania prac wymienionych w dziale III wykazu B lub w okresie zatrudnienia, do którego skierowany został stosownie do zalecenia lekarza, a nie w dacie złożenia wniosku o emeryturę,
- niezastosowanie w niniejszej sprawie art. 184 ustawy emerytalnej, mimo iż ubezpieczony w dniu 1 stycznia 1999 r. osiągnął 15 - letni okres zatrudnienia w szczególnych warunkach na stanowiskach wymienionych w dziale III, poz. 1 i 13 wykazu B rozporządzenia oraz ponad 25 - letni okres składkowy i nieskładkowy, jak również nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego.

Wskazując na powyższe, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie apelacji organu rentowego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za wszystkie instancje.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma usprawiedliwionych podstaw.

Przy bezspornym stanie faktycznym istota sprawy sprowadzała się do rozstrzygnięcia, czy osoba niepozostająca w stosunku pracy w dacie osiągnięcia wieku uprawniającego ją do złożenia wniosku o wcześniejszą emeryturę (w przypadku wnioskodawcy - w dacie ukończenia 55 lat), legitymująca się przy tym wymaganym pracowniczym stażem ubezpieczeniowym i okresem zatrudnienia obejmującym prace w szczególnych warunkach, może nabyć prawo do tego świadczenia (wcześniejszej emerytury). Chodziło zatem o wykładnię i zastosowanie do ustalonego stanu faktycznego art. 32 ust. 1, ust. 2 i ust. 4 ustawy emerytalnej oraz § 7 rozporządzenia. Pierwszy z tych przepisów (art. 32 ustawy emerytalnej) stanowi, że ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, o których mowa w art. 32 ust. 2 ustawy, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w

wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1 ustawy (ust. 1). Dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa w art. 32 ust. 1 ustawy, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych (ust. 2). Wiek emerytalny, o którym mowa w art. 32 ust. 1 ustawy, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w art. 32 ust. 2 ustawy przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych (ust. 4). Dotychczasowe przepisy, do których odsyła parokrotnie art. 32 ustawy emerytalnej, to przede wszystkim przepisy rozporządzenia. Sytuacji ubezpieczonego dotyczy § 7 tego rozporządzenia, zgodnie z którym pracownik, który wykonywał w hutnictwie prace w szczególnych warunkach, wymienione w dziale III wykazu B (załącznika do rozporządzenia), nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat w okresie od dnia 1 stycznia 1987 r. albo 55 lat w okresie od dnia 1 stycznia 1983 r., jeżeli komisja lekarska do spraw inwalidztwa i zatrudnienia orzekła trwałą jego niezdolność do wykonywania prac wymienionych w dziale III wykazu B, 2) wiek emerytalny osiągnął w czasie wykonywania prac wymienionych w dziale III wykazu B lub w okresie zatrudnienia, do którego skierowany został stosownie do zalecenia lekarza, 3) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy wymienionej w dziale III wykazu B.

W rozpoznawanej sprawie sporne było przede wszystkim to, czy ubezpieczony spełnia warunek określony w § 7 pkt 2 rozporządzenia, czyli warunek osiągnięcia wieku emerytalnego (w tym przypadku 55 lat) w czasie wykonywania prac wymienionych w dziale III wykazu B lub w okresie zatrudnienia, do którego skierowany został stosownie do zalecenia lekarza. Sąd Apelacyjny ustalił - i ustalenie to nie jest w jakikolwiek sposób kwestionowane w skardze kasacyjnej - że ubezpieczony wiek uprawniający do nabycia wcześniejszej emerytury (55 lat) osiągnął 23 czerwca 2008 r. (do ubezpieczonego urodzonego po 31 grudnia 1948 r. art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ma zastosowanie na podstawie art.

46 tej ustawy) - jednak nie w czasie wykonywania prac wymienionych w dziale III wykazu B stanowiącego załącznik do rozporządzenia (jak tego wymaga § 7 pkt 2 rozporządzenia), lecz w okresie zatrudnienia na stanowisku specjalisty ds. ISO i technologii.

Przepis § 7 pkt 2 rozporządzenia w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jednoznacznie ogranicza uprawnienia do wcześniejszej emerytury do tych jedynie osób, które osiągnęły wiek emerytalny wynoszący 55 lat w czasie wykonywania prac wymienionych w dziale III wykazu B lub w okresie zatrudnienia, do którego skierowane zostały zgodnie z zaleceniem lekarza. Wnioskodawca warunków tych w oczywisty sposób nie spełnił, skoro nie ukończył 55 lat w czasie wykonywania pracy, o jakiej stanowi § 7 pkt 2 rozporządzenia. Przepisy rozporządzenia, w tym § 7 pkt 2, mają charakter szczególny, ponieważ wyraźnie odbiegają od powszechnie obowiązującej regulacji dotyczącej warunku osiągnięcia wieku emerytalnego, wynoszącego dla mężczyzn 65 lat (art. 24 i art. 27 ustawy). *Ratio legis* ustanowienia wcześniejszego wieku emerytalnego dla mężczyzn wykonujących w hutnictwie prace w szczególnych warunkach było umożliwienie przechodzenia na emeryturę mężczyznom w wieku niższym (w przypadku ubezpieczonego) o 10 lat od powszechnego ustawowego wieku emerytalnego, jednak pod pewnymi, ściśle określonymi warunkami - w tym pod warunkiem przejścia na wcześniejszą emeryturę bezpośrednio ze stanowiska pracy ujętego w dziale III wykazu B załącznika do rozporządzenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 9 listopada 1999 r., II UKN 187/99, OSNP 2001 nr 4, poz. 121, 23 października 2006 r., I UK 128/06, OSNP 2007 nr 23 – 24, poz. 359, 25 czerwca 2008 r., II UK 315/07, LEX nr 496396). Jedynym od tego warunku wyjątkiem jest osiągnięcie wieku emerytalnego podczas innej pracy, do której pracownik został skierowany stosownie do zaleceń lekarskich. Innych wyjątków od omawianego warunku § 7 rozporządzenia nie przewiduje, nie ma zatem również takiego, który polegałby na podjęciu ponownie (po prawie 19 latach) pracy na stanowisku wymienionym w dziale III wykazu B, z tym że już po osiągnięciu obniżonego wieku emerytalnego.

Z powyższych przyczyn zarzuty naruszenia art. 32 ust. 4 i 46 ustawy emerytalnej oraz § 7 pkt 2 rozporządzenia nie mogły zostać uwzględnione. Sąd Apelacyjny prawidłowo zinterpretował i zastosował te przepisy.

Nie ma też podstaw do uwzględnienia zarzutu niezastosowania w sprawie art. 184 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 1999 r.) osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat – dla mężczyzn oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 ustawy (ust.1). Skarżący nie spełnia bowiem warunku nabycia prawa do tego świadczenia wynikającego z art. 184 ust. 2 ustawy emerytalnej, jakim jest rozwiązanie stosunku pracy – w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem, skoro z ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd i potwierdzonych w skardze kasacyjnej wynika, że cały czas pozostaje w stosunku pracy.

Mając to na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).